

■ Moderaterna och välfärdsstaten

ANDERS LINDBOM¹

"Neoliberalism" in a Universal Welfare State

The paper argues that the Swedish 'neo-liberal' party (Moderaterna) has adapted its policies because of the popularity of the universal Swedish welfare state. The party has come to accept that the modern welfare state is irreplaceable. We furthermore argue that the party's moderate electoral platform in 2006 is earnest. In the short run the party can only hope to achieve incremental changes and it recognises this. Simultaneously however, the party in the long run wants to gradually change society. Over time the party in its rhetoric and ideological statements has emphasised the short and the long run differently. These differences between the 'neo-liberal' 1980s and 2006 should not conceal that the mechanism of welfare popularity largely remains the same. The party's actual policy proposals tend to suggest incremental changes only in both periods.

Inledning

Den svenska välfärdsstatens expansion brukar beskrivas som *Den demokratiska klasskampen* (Korpi 1981). Arbetarrörelsen sägs ha varit drivande och de borgerliga partierna – särskilt Moderaterna – beskrivs som motståndare till expansionen av välfärdsstaten (se dock Swenson 2002; Hall & Soskice 2001; Uddhammar 1993). Om den bilden var riktig, stämmer den fortfarande nu när den svenska välfärdsstaten är utbyggd och politiken istället rör om och hur den existerande välfärdsstaten bör förändras (Pirerson 1994)?

Även om det finns ett historiskt arv är inte ett parti nödvändigtvis det samma under 2000-talet som det var under 1930-talet. Det är rimligt att skilja på å ena sidan partiets grundläggande värderingar och å andra sidan föreställningar om verkligheten (Tingsten 1941). Medan de första till stor del är högst stabila, är de senare förmodligen mycket mer föränderliga. Den moderata försvarspolitikerna måste till exempel anses ha genomgått betydande förändringar sedan det kalla krigets slut.

Över tid kan generationsskiftet inom partiet vidare leda till ändrade åsikter om vad som är "naturligt". Till exempel var Moderaterna under 1960-talet motståndare till offentlig barnomsorg medan den nuvarande ledningen – född under 1960-talet – sätter sina egna barn i dessa inrättningar. Medan det ansågs vara onaturligt att göra så under 1960-talet (en kvinnas plats var i hemmet) är det inte det under 2000-talet (jfr.

1 Anders Lindbom är professor vid IBF, Uppsala universitet
E-post: anders.lindbom@ibfu.se

Hinnfors 1992). Vissa delar av ideologin har alltså förändrats, det vill säga föreställningen att barnomsorg är skadlig för de små.

ATP är ett annat exempel på ändrade moderata preferenser. Moderaterna var under 1950-talet motståndare till ATP, men på 1990-talet tvingade det existerande pensionssystemets spårberoende partiet att reformera det rådande pensionssystemet snarare än att fundamentalt ändra det (Lindbom 2001; Green-Pedersen & Lindbom 2006). Poängen med exemplet är att distinktionen mellan en ”verklig ändring” av preferenser och en ”strategisk ändring” av preferenser blir meningslös i en kontext som i hög grad påverkas av spårberoende.

Välfärdsstaten befinner sig inte längre i sin begynnelsefas utan har varit ett faktum i 50–70 år. Det är därför vilseledande att fastslå att vissa aktörer har preferenser som om välfärdsstaten inte redan vore en realitet. När ett offentligt finansierat och inkomstrelaterat system har institutionaliserats och konkurrerat ut privata alternativ kommer många traditionella borgerliga väljare att drabbas om systemet nedmonteras (Baldwin 1990; Rothstein 1994; Lindbom 2009).

I denna artikel driver jag tesen att Moderaterna inte kan – och inte ens försöker – byta det redan existerande systemet mot ett mer residualt system, det vill säga ett system med enbart bidrag till de fattiga och privata försäkringar för övriga. Inte heller kommer Moderaterna att i maktställning (försöka att) dramatiskt sänka de formella ersättningsnivåerna i socialförsäkringarna. Detta är att gå längre än att endast hävda att rådande system har en allmän betydelse för nya politiska förslag, men jag går naturligtvis inte så långt som att säga att *endast* arv ifrån tidigare politiska policys har betydelse.

Huvuddelen av den existerande forskningen om Moderaterna har fokuserat på partiets ideologi som den presenteras i den offentliga debatten och hur denna har varierat över tid, men jag väljer istället – delvis därför – att studera partiets *agerande*. Forskningen om partiets retorik hjälper mig dock i valet av tidsperiod att studera. Moderaterna sägs ha varit relativt radikala under 1980-talet, medan man under 1960- och 1970-talen flyttade sig mer mot den politiska mittfåran (Ljunggren 1992; Boréus 1994). Efter att en ny partiledare valdes år 2003 har partiet återigen flyttat sig in mot mitten. Jag studerar både 1980-talet, den tidsperiod där sannolikheten är liten för att kunna hitta stöd för mitt argument, och perioden 2003–2010 där sannolikheten för att hitta stöd förefaller vara betydligt större.

Moderaternas förslag under det nyliberala 1980-talet

I likhet med många andra industriländer introducerades nyliberala idéer i Sverige under 1980-talet och det hävdas ofta att dessa idéer kom att dominera inom Moderaterna. Enligt Boréus (1994: 145) domineras till exempel deras partiprogram från 1984 ”klart av det nyliberala sättet att resonera”.

I partiprogrammet ifrån 1984 finns onekligen delar som lätt kan tolkas som idéer angående införande av en residual välfärdsstat. ”När offentliga och kommunala resurser är begränsade, är det viktigt att resurserna inriktas mot de som behöver dem mest” (Moderaterna 1984: 35). Ett annat exempel är formuleringen att: ”Socialförsäkringarna bör garantera en grundläggande trygghet i situationer av förlorad inkomst

och sjukdom” (Moderaterna 1984: 53). Det verkar som om inkomstrelaterade bidrag är ifrågasatta, möjligtvis bör ersättas av privata försäkringar, och som om inkomstprövade program bör prioriteras. Dock kan dessa abstrakta formuleringar också tolkas på mindre radikala sätt.

I en analys av partiprogrammen ifrån 1984 och 1993 är Teorells (1998) slutsats att båda är vaga i frågan om bidrag borde ge ett inkomstrelaterat skydd eller endast grundläggande skydd. Det ovan nämnda abstrakta påståendet från 1984 pekar på den senare tolkningen men senare i programmet uttalar partiet sig specifikt för att sjukförsäkringen bör vara inkomstrelaterad. 1993 argumenterar partiet för ett grundläggande trygghetssystem som motsvarar en del av inkomsten. Detta vaga och mångtydiga uttrycksätt används förmodligen för att främja kompromisser inom partiet. Men det är också möjligt att partiet inte ser de två principerna som distinkt olika varandra. Med en väldigt låg ersättningsnivå är de faktiskt inte det. Partiprogrammet tar inte upp specifika nivåer, men det gör partiets lagda förslag i riksdagen. På grund av detta lägger min analys fokus på partiets förslag i riksdagen. Genom att fokusera på ersättningsnivåer får jag dessutom en indikator som är meningsfull att jämföra över tid.

Jag analyserar sjukersättningen och arbetslöshetsersättningen. Båda är ersättningar som ger arbetskraften möjlighet att avstå från att bjuda ut sina tjänster på arbetsmarknaden och därför kan de förväntas vara program som speciellt drabbas av nyliberala nedskärningar (Esping-Andersen 1990, Korpi och Palme 2003). När jag bedömer hur radikal partiets politik är använder jag reglerna i 2006 års försäkringssystem som en referenspunkt. Begreppet ”nyliberal” ges en substantiell avgränsning: Om en moderat partimotion från 1980-talet föreslår en ersättning som är lika generös som de system som år 2006 administrerades av socialdemokraterna – efter 12 år vid makten – kan de knappast anses vara särskilt nyliberala.²

Motionerna tyder på att partiet inte var speciellt radikalt. Gällande sjukersättningen exempelvis, gav förslaget ifrån 1984/85 uttryck för att ersättningsnivån borde sänkas från 90 procent till 80 procent, det vill säga samma nivå som rådde år 2006 (Motion 1984/85:2431). Den socialdemokratiska regeringen hade vidare beslutat att Försäkringskassan senast ett år efter sjukanmälningsdagen skulle ha utrett om sjukskrivna skulle kunna återfå arbetsförmågan. Om så inte var fallet skulle sjukpenningen bytas ut mot sjukersättning (vilket i allmänt tal fortfarande kallas förtidspension) eller aktivitetsersättning (prop. 2002/2003:89). I praktiken betydde detta att de personer som mot sin vilja förtidspensionerades fick sin ersättningsnivå sänkt från 80 procent till 64 procent.

Den stora politiska frågan under 1980-talet handlade dock om karensdagar (Svallfors 1989; 1996). Vid denna tidpunkt var dagen för sjukanmälan en karensdag. Utöver detta föreslog Moderaterna att ersättningsnivån för de första tio dagarna av frånvaro under ett år bara skulle vara 60 procent (Motion 1984/85:2431). Med dagens mått mätt är inte detta så radikalt. Under 2006 föreslog Moderaterna till exempel två karensdagar. Men det var annorlunda under 1980-talet och i den dåvarande poli-

2 Ett alternativt sätt att använda begreppet ”nyliberal” är att ge det en relativ betydelse, att vad som är nyliberalt beror på kontexten. Så länge Moderaterna är Sveriges mest ekonomiskt liberala parti kommer de då alltid att vara nyliberala och jag menar därför att en sådan definition är ofruktbar för en analys av ideologisk förändring

tiska kontexten. Under våren 1988 hotade LO med storstrejk och arbetsgivarföreningen (SAF) accepterade ett löneavtal som höjde den faktiska (till skillnad från den lagstiftade) ersättningsnivån till 100 procent under sjukfrånvarons två första veckor (SvD 9/5 2004).

Moderaternas förslag angående arbetslöshetsstödet är svårare att bedöma. Fokus låg på att sänka den offentligt finansierade delen av stödet från 95 procent till 80 procent och på att etablera en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring (Motion 1984/95:900; Motion 1987/88:Fi223). Ett par år senare förtydligades innebörden av detta: Under de tre första månaderna av arbetslöshet skulle ersättningsnivån sänkas från 90 procent till 80 procent. Efter denna tid skulle nivån återgå till 90 procent (Motion 1990/91:Fi217). Återigen är det här förslaget relativt generöst – den formella ersättningsnivån 2006 var 80 procent under hela perioden.

På grund av detta är det inte överraskande att den borgerliga regeringen i regeringsförklaringen deklarerade sitt stöd för den universella välfärdsstaten när den tog över makten 1991 (Rothstein 1994). Medan partierna satt i opposition hade de inte erbjudit ett radikalt annorlunda alternativ. Istället hade de fokuserat på frågan om hur generösa transfereringar av olika bidrag borde vara (inom ramen för inkomsttrygghet) och huruvida privata entreprenörer borde tillåtas konkurrera med offentliga inom ett system med fortsatt offentlig finansiering (Folkpartiet och Moderaterna 1991).

Den borgerliga regeringen (1991–1994) genomförde inte särskilt radikala nedskärningar trots att krisen gav ökade möjligheter. Balslevs analys (2002) av nedskärningar visar att de socialdemokratiska nedskärningarna var större än den borgerliga regeringens. Socialdemokraterna gick också längre än de borgerliga när de sänkte de formella ersättningsnivåerna i de stora socialförsäkringarna från 80 procent till 75 procent. Dessa åtstramningar skulle förmodligen inte tolererats av väljare om det hade varit de borgerliga partierna som hade genomfört dem (jfr. Green-Pedersen 2002). Detta illustrerar väl de strukturella begränsningar som en rådande välfärdsstat ger upphov till, framförallt för borgerliga partier.

De "nya" Moderaterna

Efter valfaskot 2002 då Moderaterna endast fick 15,2 procent av rösterna, jämfört med 22,9 procent år 1998, utvärderade en ny partiledning den tidigare politiken. Den kom till slutsatsen att "många väljares tvivel om att Moderaternas skattesänkingsförslag var förenliga med goda statsfinanser var en av anledningarna till att partiet förlorade väljare i valet 2002" (Reinfeldt et al. 2004).

Den nya partiledningen vill bli sedd som pragmatisk och förespråkare för gradvisa förändringar. Moderaterna har därför inte bara minskat skattesänkningarnas omfattning, de har också ändrat inriktningen till att gälla människor med förhållandevis låga löner. Dessutom har tidigare förslag om sänkningar av det statliga stödet till kommuner och landsting dragits tillbaka, eftersom de skulle kunna ha inverkan på kvaliteten på vård, skola och omsorg som kommun och landsting är ansvariga för. Kvaliteten på dessa områden har stått i centrum under de senaste tre valrörelserna i Sverige inklusive valet 2006. Det står klart att de flesta väljare vill att offentliga medel till dessa sektorer ska öka – inte minska (Svallfors 2004).

Ledarsidan på Sveriges största morgontidning, *Dagens Nyheter* som traditionellt är socialliberal, kritiserade inför valrörelsen 2006 Moderaterna för att ha gjort det borgerliga regeringsalternativet nästan omöjligt att skilja ifrån det socialdemokratiska (Wiklund 2006). Om vi fokuserar på socialförsäkringarna är det svårt att förstå varför de ansåg detta.

Förslagen 2006 innehöll bland annat sänkningar av ersättningsnivån i a-kassan från 80 procent till 70 procent efter de första 200 dagarna av arbetslöshet och till 65 procent efter 300 dagar. När det gäller sjukförsäkringen ville partiet införa en andra karensdag och möjligen sänka ersättningsnivån från dagens 80 procent till 70 procent efter sex månaders sjukfrånvaro (Motion 2005/2006:Fi 240). Uppenbart är detta radikallare än de ”radikala” förslagen från den nyliberala eran under 1980-talet, vilka ofta var generösa till och med jämfört med det rådande systemet 2006 (se ovan).³

Varför är det då möjligt för Moderaterna att komma undan med, relativt sett, radikala förslag och fortfarande bli beskrivna som ganska ”mjuka”? Det var 2006 svårare för Socialdemokraterna än tidigare att trovärdigt hävda att borgerliga förslag kommer att nedmontera den svenska välfärdsstaten eftersom de själva sänkte ersättningsnivån i socialförsäkringssystemen till 75 procent år 1996.

Men det beror nog också på att partiet idag tydligt uttrycker att det inte vill förändra den existerande välfärdsstaten på ett fundamentalt sätt. Tidigare kunde radikala yngre partiideologer ifrågasätta välfärdsstatens universalism (Borg 1992), men (vare sig då eller) idag hittar man förslag från *partiet* om sådana förändringar. Borg förkastar idag uttryckligen en ökning av inkomstprövade bidrag med hänvisning till deras benägenhet att skapa fattigdomsfällor. Ambitionen är att öka incitamenten att arbeta och inkomstprövade bidrag främjar inte detta, tvärtom. När det gäller privata försäkringar går han så långt som till att föreslå lagstiftning för att stoppa privata/tjänsterelaterade försäkringar från att sänka självriskan, till exempel privata försäkringar som kompenserar för karendagar i det offentliga systemet (Intervju med Borg 2006). Lagförslaget kunde dock inte genomföras av lagtekniska skäl och mötte därför samma öde som den moderate arbetsmarknadsministerns förslag om en universell a-kassa (DN 11/2 2008).

Den politiska konflikten med socialdemokraterna rörande socialförsäkringar handlar således inte om välfärdsstatens grunder, såsom universalism eller inte, utan handlar snarare om hur stor självriskan borde vara för den försäkrade. Moderaterna vill öka – eller som de själva ser det snarare skapa en – skillnad mellan inkomst från arbete och att leva på bidrag, speciellt för låginkomsttagare. Både deras skattesänkningar och deras nedskärningar har den här inriktningen (Intervju med Borg 2006).

I jämförelse med moderata förslag från 1980-talet finner vi både kontinuitet och förändring år 2006. Synen på socialförsäkringarna förblir till stor del samma, men partiet går ett steg längre år 2006 när det gäller sänkning av ersättningsnivåer. Detta är

3 Enpartimotionerna från 1980-talet är inte helt jämförbara med alliansförslagen inför valrörelsen 2006. Men vi förväntar oss inte att moderata förslag skall radikaliserats som resultat av förhandlingar med de övriga borgerliga partierna, tvärtom. Den kontextuella skillnaden förstärker därför min slutsats trovärdighet. Om jag istället hade jämfört den borgerliga regeringen 1991–94 med regeringen 2006 hade resultatets tydlighet däremot försvagats. Att regeringen 1991–94 ”bara” föreslog sänkningar till 80 procent skulle då kunna tolkas som en effekt av att övriga borgerliga partier inte accepterat större nedskärningar.

övertäckande om man ser till hur Moderaternas ideologiska utveckling brukar presenteras, men inte om vi tar hänsyn till det förändrade sammanhanget. Arbetslösheten på 2000-talet är mycket högre än under 1980-talet (vilket påverkar vad partiet vill) och den före detta socialdemokratiska regeringens nedskärningar under 1990-talet har gjort det svårare för dem att kritisera andras nedskärningar (påverkar vad partiet kan).

Den borgerliga regeringen 2006–10

Hur mycket har då den svenska välfärdsstaten förändrats under den borgerliga regeringsperioden? Om *arbetslöshetsersättningens* regler och skatterna förblivit oförändrade sedan socialdemokratiens regeringstid (2006) hade den faktiska ersättningsnivån för en genomsnittlig industriarbetare år 2009 varit drygt 59 procent. Jobbskatteavdraget innebar att de arbetslösa fick en relativ försämring av sin inkomst (med cirka 3,5 procentenheter), men inte en försämring i kronor. De borgerligas sänkning av taket för högsta dagsersättning med hundra kronor sänker dock en genomsnittlig industriarbetares ersättning med cirka 7 procentenheter (TCO 2008/egna beräkningar).

Sedan 2007 har cirka 465 000 personer lämnat a-kassorna efter att medlemsavgifterna höjdes, vilket i sin tur främst var en konsekvens av att den borgerliga regeringen sänkte de statliga bidragen till a-kassorna. Andelen anslutna var nere i 71 procent en enskild månad 2008, men har sedan stigit till 72 procent (IAF, A-kassor medlemsrapport juni 2009; SCB, Arbetskraftsundersökningar). Detta betyder att anslutningsgraden å ena sidan har sjunkit ganska drastiskt sedan 2006, men å andra sidan är det ingen större skillnad mellan 2009 och 1980 och endast några procentenheters skillnad mellan 2009 och 1990 (jfr. Taghizadeh 2007). Förändringarna av a-kassan gav dock upphov till en störtdykning för opinionsstödet för de fyra borgerliga regeringspartierna (DN 070428). Statsvetarprofessorn Sören Holmberg gick så långt som att säga att ”regeringen Reinfeldt är rökt” (RD 071015).

Eftersom förändringen av a-kassan endast drabbar arbetstagare som tidigare hade en hygglig inkomst leder den dock förmodligen inte till att antalet absolut fattiga (socialbidragsberättigade) stiger särskilt kraftigt. Socialbidragsutgifterna har stigit med en knapp miljard kronor mellan 2007 och 2008, men i procent av de totala utgifterna är andelen 2 procent. Under första halvan av 2009 har dock utgifterna fortsatt att öka, men detta ökar ändå bara detta värde med några tiondels procentenheter, varför vi inte ligger i närheten av 1990-talskrisens 3,6 procent (Lindbom, kommande).

Under vintern 2009/10 stod förändringarna av *sjukförsäkringen* i centrum av den politiska debatten som var hård och som – enligt många analytiker – orsakade ett tapp för Moderaterna i opinionsmätningarna (DN 091223). Den centrala frågan här är hur förändringarna skall karakteriseras: Är de uttryck för ett nyliberalt systemskifte? För att kunna diskutera detta vetenskapligt behöver vi ett kriterium och här väljs en systematisk jämförelse med vår nära omvärld.

I centrum för debatten har stått att en tidsgräns i sjukförsäkringen har införts och att som konsekvens av detta en grupp kommer att utförsäkras. I Sverige är detta någonting nytt, men ”(d)et är oklart om något annat land än Sverige och Irland saknar en bortre gräns för hur länge sjukskrivningar med sjukpenning får pågå” (LO 2007).

I samtliga våra nordiska grannländer, vars välfärdsstater brukar sägas vara mycket lika Sveriges, finns till exempel tidsgränser som begränsar ersättningen till ungefär ett år (LO 2007). Den borgerliga regeringen har infört en tidsgräns på 2 ½ år, vilket bara kan beskrivas som ett nyliberalt brott med den socialdemokratiska välfärdsstaten om man ser alla andra länders välfärdsarrangemang som nyliberala. Detta förefaller vara ett ofruktbart betraktelsesätt.⁴ Exemplet visar att också begränsade förändringar kan medföra risker för stora opinionsförluster och illustrerar – liksom a-kassan ovan – hur små möjligheterna att på kort sikt dramatiskt förändra den existerande välfärdsstaten faktiskt är.

Sammanfattningsvis har den borgerliga regeringen – precis som Moderaterna lova- de i valrörelsen 2006 – sänkt ersättningsnivåerna. Stora delar av den sänkning av den faktiska ersättningsnivån som mina beräkningar påvisar är dock inte orsakad av impopulära nedskärningar, utan av relativt sett populära skattesänkningar. De sänkta ersättningsnivåerna motsvaras alltså bara delvis av en neddragning av utgifterna för välfärdsstaten. Ändå har såväl förändringen av a-kassan som av sjukförsäkringen föran- lett påtagligt sjunkande opinionssiffror.

Slutsats

Min studie av Moderaternas förslag angående sjuk- och arbetslöshetsersättningen visar ett godtagande av principen att dessa bör vara inkomstrelaterade, men också att konflikten med Socialdemokraterna angående de exakta ersättningsnivåerna fortle- ver. Det kommer förmodligen alltid att råda konflikt på välfärdsstatens marginal. Valfärdsstatens kärna förefaller däremot vara bortom fara för överskådlig tid framöver (jfr. Pierson 1994).

Moderaternas hjärtefråga är att den (potentiella) inkomsten av arbete bör vara hö- gre än den (potentiella) inkomsten från bidrag. De anser att detta både är rättvist och att det har önskvärda effekter (ger incitament att arbeta). Den exakta ersättningsnivån bestäms inte av denna utgångspunkt, utan de varierande förslagen vid varierande tid- punkter influeras sannolikt både av vad som vid tidpunkten är politiskt möjligt och av hur verkligheten uppfattas (till exempel av arbetslöshetens nivå och utvecklings- trend).

Stereotypen att alla högerpartier är mer eller mindre maskerade versioner av That- chers och Reagans nyliberala partier bekräftas inte. En jämförelse mellan Moderater- nas politiska förslag och det konservativa partiets genomförda lagändringar i Storbri- tannien under 1980-talet visar stora skillnader (Lindbom 2008). Vi finner istället ett moderat parti med delvis nyliberala ideal som fann det väldigt svårt att omvandla sina abstrakta teorier till konkreta politiska förslag på välfärdsområdet. Tidigare analyser av partiets ideologi har lutat åt att överdriva nyliberalismens betydelse på grund av att de har övertolkat generella och abstrakta uttalanden i partiprogram och/eller på grund av att de övertagit de benämningar som användes av dåtidens debattörer som idag framstår som kraftigt överdrivna. Den politiska konflikten i Sverige har fokuse-

4 Sakfrågans starka politisering gör det viktigt att vara tydlig med vad jag inte hävdar: 1) jag diskuterar inte frågan om förändringarna är bra eller 2) om de är genomförda efter en rimlig politisk beslutsprocess.

rats på ersättningsnivåer och på huruvida man ska tillåta privata alternativ i utförandet av välfärdstjänster; inte på frågor rörande välfärdsstatens nedmontering.

Min tes att en omfattande välfärdsstat påverkat Moderaternas preferenser bekräffas. Den socialdemokratiska regeringens politik (1994–2006) gick längre än det ”nyliberala” moderata partiets förslag ifrån 1980-talet. Således får min hypotes starkt stöd till och med när den testas under mycket ogynnsamma omständigheter, det vill säga på det mest nyliberala svenska partiet under dess mest nyliberala period. Den politiska kontexten är, på grund av socialdemokraternas nedskärningar under 1990-talet, annorlunda idag. Moderaterna kommer därför undan med politik som är mer radikal än den de föreslog under det nyliberala 1980-talet. Förslag som lät radikala/nyliberala 1980, exempelvis 80 procent ersättningsnivå, accepteras av socialdemokraterna år 2010.

Antingen är dagens Socialdemokrater nyliberala (se dock Hinnfors 2006) eller så kan inte 1980-talets Moderater anses ha varit särskilt radikala/nyliberala – trots vad som hävdades i den offentliga debatten på den tiden. I valet 2006 uppfattades de ”nya” Moderaterna som mjukisar, trots att de gav uttryck för radikalare politik angående ersättningsnivåer än på 1980-talet. För att kunna lyfta oss över medias beskrivningar finns det behov av ett riktmärke. Mitt riktmärke klargör att den politiska debattens beskrivningar av Moderaternas politik inte korrelerar med ”objektiva” indikatorer (formella ersättningsnivåer).

Var förändringarna av den politiska plattformen inför valet 2006 ärliga? Mitt svar är att: 1) Ja, på kort sikt kan partiet endast hoppas på att kunna åstadkomma stegvisa förändringar och det inser detta, men också att 2) nej, på lång sikt vill partiet faktiskt (så småningom) förändra samhället. Förändringarna är dock inte inriktade mot en residual välfärdsstat, men ambitionen är att sänka eller åtminstone hålla nere skatterna. Över tid har partiet i sin retorik och sina ideologiska uttalanden lagt olika stor vikt vid nr 1 och nr 2. Dessa skillnader mellan 1980-talet och 2000-talet bör inte dölja att välfärdsstatens popularitet har samma inverkan vid båda tidpunkterna. När det gäller de faktiska politiska förslagen visar jag att de tenderar att föreslå gradvisa förändringar under båda tidsperioderna.

Emellertid bör inte påståendet som poängterar välfärdsinstitutionernas spårberedande karaktär dras för långt. Som Pierson (1994) har betonat finns det möjlighet till reformer som försöker försvaga välfärdsstatens politiska stöd och följaktligen ge upphov till framtida möjligheter att genomföra reformer i välfärden (*systemic reforms*). Man kan hävda att den borgerliga regeringens förändringar av arbetslöshetsersättningen är av sådan karaktär: 1) De sänkta subventionerna av systemet leder till höjda medlemsavgifter och därmed minskar incitamenten att vara medlem i a-kassan och/eller medlem i facket. 2) Att sänka förmånstaket minskar medelklassens intresse att vara med i det offentliga systemet och gör det därmed mer sårbart i framtiden. En annan förklaring är dock också mycket möjlig: regeringen är tvungen att finansiera sina skattesänkningar och den använder samma metoder för att minska utgifter som den föregående socialdemokratiska regeringen använde (Lindbom 2007). De två förklaringarna är vidare inte ömsesidigt uteslutande. Den borgerliga regeringen måste finansiera skattesänkningarna och den fann denna besparing särskilt lockande. Den nuvarande regeringen skulle också kunnat välja att ändra lagstiftningen angående an-

ställningstrygghet (LAS) om den ville försvaga fackföreningarna, men den har valt att inte göra detta. Skillnaden mellan LAS och förändringen av arbetslöshetsersättningen är att endast den senare medför statliga utgifter. Vidare har subventionsgraden för a-kassan ökat igen och reformerna av sjukförsäkringen förstärker incitamenten att vara med i a-kassan (Prop. 2008/09:1).

Slutsatsen är att den omfattande välfärdsstaten därför är motståndskraftig mot fundamentala förändringar under en överskådlig framtid. Detta gäller inte bara de skandinaviska länderna utan förmodligen även många kontinentala länder. På lång sikt kan förstås mer dramatiska förändringar ske. Men precis som det tog årtionden att bygga den rådande välfärdsstaten skulle det förmodligen ta årtionden att fundamentalt omstrukturera den.

Referenser

- Baldwin, Peter, 1990. *The Politics of Social Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Balslev, Anders, 2002. "Gensyn med blame avoidance-hypotesen". Århus: Department of Political Science (speciale).
- Borg, Anders, 1992. *Generell välfärdsolitik*. Stockholm: City University Press.
- Boreus, Kristina, 1994. *Högerväg*. Stockholm: Tiden.
- DN (Dagens Nyheter) 070428
- DN (Dagens Nyheter) 080211
- DN (Dagens Nyheter) 091223
- Esping Andersen, Gøsta, 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Folkpartiet och Moderaterna, 1991. *Ny start för Sverige*.
- Green-Pedersen, Christoffer & Anders Lindbom, 2006. "Politics Within Paths". *Journal of European Social Policy*, 16 (3), s 245-258.
- Green-Pedersen, Christoffer, 2002. *The Politics of Justification*. Amsterdam, University Press.
- Hall, Peter & David Soskice (red), 2001. *Varieties of Capitalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Hinnfors, Jonas, 1992. *Familjepolitik*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Hinnfors, Jonas, 2006. *Reinterpreting Social Democracy*. Manchester: Manchester University Press.
- IAF, A-kassor medlemsrapport juni 2009.
- Korpi, Walter, 1981. *Den demokratiska klasskampen*. Stockholm: Tiden.
- Korpi, Walter & Joakim Palme, 2003. "New Politics and Class Politics in the Context of Austerity and Globalization". *American Political Science Review* 97(3), s 425-446.
- Ljunggren, Stig-Björn, 1992. *Folkhemskapitalismen*. Stockholm: Tiden.
- Lindbom, Anders, 2001. "De borgerliga partierna och pensionsreformen" i Palme, Joakim (red), *Hur blev den stora kompromissen möjlig?* Stockholm: Pensionsforum.
- Lindbom, Anders, 2007. "Obfuscating Retrenchment", *Journal of Public Policy*, 27(2), s 127-50.
- Lindbom, Anders, 2008. "The Swedish Conservative Party and the Welfare State", *Government and Opposition*, 27(2) s. 129-150.
- Lindbom, Anders, 2009. "Den reformerade bostadspolitiken", i Santesson-Wilson, Peter & Gissur Ó. Erlingsson (red), *Reform*. Stockholm: Norstedts.

- Lindbom, Anders, kommande. *Den svenska modellen— inte död men i övergångsåldern*. Lund: Studentlitteratur.
- LO, 2007. ”Sjukas rätt till stöd. En idéskrift om morgondagens sjukförsäkring”. Stockholm: LO.
- Moderaterna, 1984. *Partiprogram*. Stockholm: Moderata samlingspartiet.
- Moderaterna, 1994. *Handlingsprogram*. Stockholm: Moderata samlingspartiet.
- Motion 1984/85:2431
- Motion 1984/95:900
- Motion 1987/88:Fi223
- Motion 1990/91:Fi217
- Motion 2005/2006:Fi240
- Pierson, Paul, 1994. *Dismantling the Welfare State?* Cambridge: University Press.
- Proposition 2002/2003:89
- RD (Riksdag och Departement) 071015
- Reinfeldt Fredrik, Mikael Odenberg & Anders Borg. ”Vi lägger om vår ekonomiska politik”. DN Debatt, Dagens Nyheter 040304.
- Reinfeldt, Fredrik, 2005. Anförande på den moderata partistämman 2005.
- Rothstein, Bo, 1994. *Vad bör staten göra?* Stockholm: SNS.
- SCB, Arbetskraftsundersökningar
- Svallfors Stefan, 1989. *Vem älskar välfärdsstaten?* Lund: Arkiv.
- Svallfors, Stefan, 1996. *Välfärdsstatens moraliska ekonomi*. Umeå: Borea Förlag.
- Svallfors, Stefan, 2004. Kodbok med frekvenstabeller, www.ssd.gu.se.
- SvD (Svenska Dagbladet) 040509
- Swenson, Peter, 2002. *Capitalists Against Markets*. Oxford: University Press.
- Taghizadeh, Jonas, 2007. ”En välfärdsstat för alla”. Uppsala: Statsvetenskapliga institutitionen, kandidatuppsats.
- TCO 2008. Svensk a-kassa i stryckklass. TCO granskar 2/09.
- Teorell, Jan, 1998. *Demokrati eller fätalsvälde*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Tingsten, Herbert, 1941. *Idékritik*. Stockholm: Bonniers.
- Uddhammar, Emil, 1993. *Partierna och den stora staten*. Stockholm: City University Press.
- Wiklund, Mats, 2006. *En av oss?* Rimbo: Fischer & Co.